

De dictatuur van de meerderheid, de invloed van opinieonderzoek

Peter Kanne, I&O Research

13 november 2014

Twee dingen intrigeren mij in de Zwarte Piet-discussie: hoe makkelijk leden van de meerderheid de argumenten van de minderheid van tafel veegt en hoe invloedrijk opinieonderzoek kan zijn. 'Overgrote meerderheid wil Zwarte Piet niet aanpassen', meldde het EenVandaag Opiniepanel in oktober. Ruim tachtig procent van de Nederlanders vond dat het uiterlijk niet mocht worden aangepast. Er was een kleine groep die het wilde verpesten voor de meerderheid, zo waren de reacties. Er was ook een peiling met twee mogelijke keuzes: 96% koos voor 'Zwarte Piet moet blijven, want het heeft niets met racisme te maken'. De overige 4% stemde 'Roet Piet moet komen, want ik vind dat er dan geen discriminatie meer is'. Alsof de discussie zo eendimensionaal is.

De voorstanders van Zwarte Piet zijn er heilig van overtuigd dat het ab-so-luut niets met racisme te maken heeft. *Zij* zijn niet racistisch, waarom zouden zwarte mensen het dan als racistisch ervaren? Wil Eikelboom, advocaat van de tegenstanders van Zwarte Piet, stelde dat het eigenlijk niet relevant is dat veel mensen Zwarte Piet niet ervaren als racisme. Dat een substantieel deel het wel als racisme ervaart wel. Zij ervaren het aan den lijve. En daarmee legt hij de vinger op de grondbeginselen van de Nederlandse democratische rechtsstaat. Binnen ons consensusmodel heeft de meerderheid een doorslaggevende stem, maar deze meerderheid houdt wel rekening met de belangen van de minderheid. De agressieve en populistische uithalen tegen Quincy Gario en kompanen – de tegenstanders van Zwarte Piet, de minderheid dus – zijn daarom onacceptabel.

Wat de woordvoerders van de meerderheid – degenen die geloven in de ondeelbare wil van het volk – over het hoofd zien, is dat vernieuwing bijna altijd ontstaat dankzij dappere individuen die (aanvankelijk) een minderheid vertegenwoordigen. Twee voorbeelden. In 1878 studeerde Aletta Jacobs af als eerste vrouwelijke arts, tegen de heersende norm over wat vrouwelijkheid was in. In de jaren daarna fungeerde zij als katalysator voor invoering van het algemeen vrouwenkiesrecht, dat in 1919 een feit werd. In 1969 bracht dokter Meinsma een boekje uit waarin hij waarschuwde tegen de gevaren van het roken. In die tijd rookte 90% van de mannen. Meinsma werd weggehoond, zelfs door sommige van zijn vakgenoten. De relatie tussen roken en longkanker was al bekend maar de meerderheid wilde er niet aan. Had de meerderheid niet naar Jacobs en Meinsma moeten luisteren?

Luisteren naar de opvattingen van een (substantiële) minderheid kan met opinieonderzoek. Maar dan moet dat wel gebeuren en moet het ook bij het grote publiek terechtkomen. In het Zwarte Piet-onderzoek van EenVandaag bleken 265 van de bijna 28.000 respondenten (1%) een donkere of getinte huidskleur te hebben. Dertig procent van deze groep – die tussen de vijf en tien procent van de Nederlanders vertegenwoordigt – zegt zich in het verleden persoonlijk gekwetst te hebben gevoeld door racistische uitlatingen rond Zwarte Piet. Dat zijn ruim een half miljoen mede-Nederlanders. Hoe kan het dat we dat beeld maar zo weinig terugzien in de berichtgeving en discussie?

Peter Kanne

Senior Onderzoekersadviseur I&O Research

9 november 2014

Peter Kanne is senior onderzoeksadviseur en is sinds juni 2014 werkzaam voor I&O Research. Daarvoor (sinds 2002) was hij in deze rol werkzaam bij TNS NIPO.

Peter is verantwoordelijk voor het (politieke) opinieonderzoek bij I&O Research. In deze hoedanigheid voert hij onderzoek uit voor universiteiten, media, (lokale) overheden en politieke partijen.

Hij publiceert over politieke onderwerpen en publieke dienstverlening in dagbladen en vakbladen en geeft hier regelmatig lezingen en workshops over. In 2011 verscheen zijn boek 'Gedooigdemocratie. Heeft Stemmen eigenlijk wel zin?', bij uitgeverij Meulenhoff (vier sterren in de Volkskrant). Peter maakt deel uit van de redactie van InGovernment, vakblad over publieke dienstverlening, waarvoor hij een vaste column schrijft.

I&O Research spreekt de taal van de overheid

I&O Research is hét onderzoeks- en adviesbureau dat de taal van de overheid en publieke sector verstaat en spreekt.

I&O Research is zeer goed thuis op thema's als de decentralisaties, kwaliteit van dienstverlening, regionale economie, arbeidsmarkt, detailhandel, woningmarkt, politiek, burgerparticipatie, verkeer en vervoer, veiligheid, welzijn, (gezondheids-)zorg en onderwijs.

We bieden het hele pakket: van datacollectie tot advies, van groot tot klein. Onze opdrachtgevers loven ons om onze klantgerichte dienstverlening.

I&O Research behoort in de publieke sector tot de top drie onderzoeksbureaus.